

MUNI

PBM120:

Úvodní informace o předmětu

Vymezení nestátního neziskového sektoru

Historie nestátního neziskového sektoru v ČR

Obsah přednášky

- středověk – „prehistorie“
- osvícenství a národní obrození
 - fenomén mecenášství
 - formování novodobé občanské společnosti
- období první Československé republiky
- období „útisku“
- „nový dech“

Středověk („prehistorie“)

– Povinné členství

- na základě určitého znaku příslušnosti k řemeslu nebo činnosti
- již ve 13. století činěny pokusy o ustavení řemeslných cechů (z německého „Zeche“ – řád, společenství)
- některé skupiny (např. pražští řezníci) měly svá privilegia sdružovací již z doby Přemysla Otakara II., jiné si je získávají později - privilegia malířů (tzv. Bratrstvo malířů) z roku 1348, Karel IV.
- podobné cechy vznikají v Evropě později: 1401 Paříž, 1403 Londýn, 1502 Štrasburk.

– Dobrovolné členství

- spíše minimálně, charakteristické pro následující období
- laická náboženská bratrstva, literátská bratrstva, mariánské družiny...

– Výrazná úloha církve

Osvícenectví a národní obrození (18. století)

- důraz na dobrovolné členství, cechy však zůstávají
- myšlenky obecného prospěchu, vzdělání, zlepšování duchovního stavu lidstva a schopnosti lidského poznání

- 1746 (až 1751) - Societas Incognitorum Eruditorum in terris Austriacis
(Společnost neznámých učenců v zemích rakouských)
(učená společnost při olomoucké univerzitě, vědecký časopis)

- 1770 (až 1952) - Ignác Born a vznik Soukromé učené společnosti
(později Královské české společnosti nauk)
(sdružení při pražském Klementinu, týdeník Učené zvěsti)

Fenomén mecenášství

- v rámci Osvícenství se začíná objevovat fenomén mecenášství
- zakládány první mecenášské spolky
 - 1796 – Společnost vlasteneckých přátel umění v Čechách (po roce 1918 základ pro Národní galerii) (sbírka umění, obrazárna, založení vlastní Akademie)
- mecenášství není znakem pouze spolků, ale i jednotlivců
 - třeba šlechta, např. František Antonín hrabě Špork (1662 – 1738)
 - nebo významné osobnosti... architekt Josefa Hlávka (1831 – 1908) stál u zrodu České akademie věd a umění (1891 – 1952); zajistil překlad Shakespeara do češtiny; odkup uměleckých předmětů neznámých autorů; podpora básníků, malířů a hudebníků (Vrchlický, Zeyer, Aleš, Dvořák...); zřídil Fond na postavení sochy sv. Václava na Václavském náměstí.

Formování „nové“ občanské společnosti

- 2. pol. 19. století se začíná formovat moderní občanská společnost
- legislativní úprava
 - Dekret dvorské kanceláře (1843)
 - “prozatímní spolkový zákon” (1849)
 - “spolkový zákon s konečnou platností” (1852)
 - Zákon o právě spolčovacím (1867) – 1951
- vzniká řada nových a významných:
 - Společnost pro lidská práva (1835 - Francie), Spolek Evropa (1854), Sokol (1862), Klub českých turistů (1888), Junák (1912).
- další rozvoj mecenášství a filantropie
 - státní podpora je netransparentní, je tedy nezbytná adresná pomoc občanů, jež je předpokladem účelného využití
 - podporovatelům se dostává značného společenského uznání
 - důležitá role církve (spolky s širší platností)

Období první československé republiky

- spolky pochopitelně pokračují v činnosti, mimo tradičních zakládána i nová sdružení a dochází ke značnému rozšíření činnosti
- mezinárodní spolky (odbočky Pan Klubů, Rotariánů...), často se základem na našem území - hnutí Panevropské (s podporou TGM)
- tisíce drobných spolků – hasičské, čtenářské, pěvecké...
(běžné, že v obci s 5.000 obyvateli bylo více jak 30 spolků)
- organizace nabývají na členech (Sokol: 1923 – 603.903 => 1929 – 629.136 členů)
- výrazným rysem byla dobrovolnická práce (ČsČK - 1930 – 35.000 samaritánů, dorost – 483.000 členů)

Období „útisku“ a „nový dech“

- prvorepublikové prolínání spolkového a politického života má vliv na heterogenitu neziskového sektoru, příklad skautů:
 - pravicovní skauti – Švehlovi junáci skauti Československa
 - židovští skauti
 - levicovní skauti – Spartakovi skauti práce...
- předzvěst dalších období? – nástup totality
 - Období protektorátu – útisk občanských aktivit
 - Socialismus – poroba a kontrola občanských aktivit, skrytá činnost
- „polistopadová éra“ – znovuoobnovení občanských aktivit, rozkvět

Dvacáté století „z rychlíku“

- *samostatné soubory pro hru:*
 - *Junák*
 - *ČR*
 - *prezentace - hra*

Doporučená literatura

– Doporučená literatura:

- ANDERLE, Petr. *Máme na čem stavět.*
- REKTOŘÍK, Jaroslav. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení.* 3. aktualizované vyd. Praha: Ekopress, 2010, 188 s. ISBN 9788086929545.
- ŠKARABELOVÁ, Simona. *Když se řekne nezisková organizace: příručka pro zastupitele krajů, měst a obcí.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2002, 129 s. ISBN 8021030313.
- Příslušná legislativa (především Nový Občanský zákoník: 89/2012 Sb.)
- Použitá literatura na konci přednášek...